

Handläggare
Agneta Nylöf
Telefon: 08-508 25 415

Till
Socialnämnden
2017-10-17

Ensamkommande barn som far illa

Svar på skrivelse från Andrea Ström m.fl. (M)

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Veronica Wolgast Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Skrivelsen redogör för att flera stadsdelar i Stockholm under det senaste året har slagit larm om att de inte hinner besöka de jour- och familjehem där ensamkommande barn placeras och att de sociala delegationerna i staden har tagit del av upprepade exempel på att ett stort antal barn far mycket illa. I skrivelsen begärs svar bl.a. på hur staden kvalitetssäkrar vården innan avtal träffas och hur uppföljningen av avtalen ser ut, hur många barn som sedan september 2015 har placerats utan avtal och hur stadens plan ser ut framöver för att säkerställa vårdens kvalitet.

Förvaltningen bedömer att situationen under hösten 2015 och våren 2016 var extrem. Det arbete som stadsdelsnämnderna utförde under den tiden var extraordinärt och alla ansträngde sig för att alla barn och unga primärt skulle få någonstans att bo. De brister som skrivelsen lyfter fram bedömer förvaltningen troligt till stor del kan kopplas till det omfattande mottagande av ensamkommande barn som då ägde rum. I normalfallet bedömer förvaltningen att staden har fungerande externa och interna strukturer, arbetssätt och pågående förbättringsarbeten som möjliggör en säkerställning av att bestämmelser och rutiner följs och som skapar förutsättningar för kontinuerligt kvalitativt förbättringsarbete.

Bakgrund

Skrivelse om jourhem och familjehem för ensamkommande barn från Andrea Ström m fl (M) har inkommit till socialnämnden för yttrande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 11 oktober. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 12 oktober.

Ärendet

Andrea Ström m fl lyfter i sin skrivelse att flera stadsdelar slagit larm om att de inte hinner besöka de jour- och familjehem där ensamkommande barn placeras i väntan på asylbesked. Vidare att sociala delegationer i staden fått information om att ett stort antal barn far mycket illa p.g.a. att de inte fått mat i sina hem, att de bor utan avlopp, att de flyttas runt gång på gång till nya boenden och att vissa barn placeras hos mycket unga familjehemsföräldrar. Skrivelsen påtalar också att stadsdelarna inte får det stöd de behöver för att återkräva pengar från de företag som inte följer uppsatta avtal. Moderaterna önskar svar på följande frågor:

1. Hur många placeringar är gjorda av stadsdelarna inom stadens ramavtal, respektive utanför ramavtalen.?
2. Hur kvalitetssäkrar staden placeringar innan avtal träffas?
3. Hur följer staden upp att placeringarna bibehåller den standard som avtalats om?
4. Hur säkerställer staden att familjehemsföräldrarna är i den ålder som riktlinjerna säger?
5. Hur många barn har placerats av stadsdelarna utan att ett avtal har tecknats sedan september 2015?
6. Hur säkerställer man att stadsdelarna får hjälp med att återkräva pengar om den ena avtalsparten har brutit avtalet och i hur många fall har detta inte gjorts?
7. Hur säkerställer man att ett företag eller en familj som har misskött sitt uppdrag inte får ett nytt uppdrag från en annan stadsdel eller från en kranskommun?
8. Hur ser stadens plan ut framöver för att säkerställa att inga barn som placerats i jourhem eller familjehem far illa och att de får den omsorg som de behöver?

Ansvarsuppdelning för familjehemsvård i Stockholms stad

Varje stadsdelsnämnd har ansvar för att säkerställa att det finns tillgång till jourhem och familjehem för de barn och unga – inklusive ensamkommande – som behöver bo och vårdas utanför det egna hemmet. Socialförvaltningen har i uppdrag att stötta

stadsdelsförvaltningarna i arbetet med att rekrytera, utbilda och ge stöd till jourhem och familjehem. Ansvaret för de enskilda barn och unga som placeras i jourhem och familjehem åvilar stadsdelsnämnderna.

Ramavtal

Som ett komplement till stadens egna jourhem (inom Resursteamerna Barn och ungdom) har staden också upphandlat privata utförare avseende jourhem.

- *Jourhemsverksamhet för förmedling av familjer.* Verksamheten svarar för rekrytering, arvodering, handledning, stöd och utbildning av jourhemmen.

Som komplement till stadens egna familjehem och då det bedöms otillräckligt utifrån barnets eller den unges vårdbehov, finns även ramavtal för behandlingsverksamhet med familjeboende.

- *Behandlingsverksamhet med familjeboende (behandling i familj).* Med denna placeringsform avses en verksamhet inom socialtjänsten som tar emot enskilda för omvårdnad och behandling, i förening med boende i familj. Boendet i en familj kombineras här med kvalificerade behandlingsinsatser anpassade till individens behov.

Det finns dessutom ramavtal för kvalificerat öppenvårdsstöd riktat till jourhem och familjehem.

- *Kvalificerat öppenvårdsstöd* som riktar sig till familjehem och jourhem i form av stöd och handledning till familjehemmet eller jourhemmet eller intensiv strukturerad behandling och stöd som specifikt riktas till det placerade barnet och dess nätverk.

Ovanstående upphandlingar sker i samarbete mellan stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningen, men genomförs av socialförvaltningen. Stadsdelsförvaltningarna har också möjlighet att göra egna upphandlingar av jourhem och annan vård eller behandling.

När det gäller familjehemsvård bedrivs arbetet med rekrytering och utredning av tilltänkta familjehem i huvudsak av stadsdelsförvaltningarna. Det finns inget centralt ramavtal för familjehemsvård, men socialförvaltningens familjehemskonsulter stödjer stadsdelsförvaltningarna genom att rekrytera och utbilda nya familjehem för barn och unga. De familjer som vill bli familjehem deltar i en grundutbildning som föregås av hembesök och kontroll i misstanke-, belastnings-, social- och kronofogderegister. Efter

utbildningen bedömer enheten tillsammans med familjen om de motsvarar de krav som ställs på ett familjehem. Enhetens familjehemskonsulter utbildar också familjevårdsinspektörer från stadsdelsförvaltningarna, till kursledare för grundkurser för verksamma familjehem.

Placeringar inom och utanför stadens ramavtal

Stockholms stad har inga centrala register över hur många barn och unga som placerats i jourhem inom eller utanför ramavtalet. Beträffande placeringar i familjehem saknas ramavtal i staden.

Kvalitetssäkring innan avtal träffas

Innan socialnämnden fattar beslut om att ett barn ska vårdas i familjehem ska förhållandena i hemmet utredas, både utifrån hemmets allmänna lämplighet och om hemmet är lämpligt att ta emot ett specifikt barn. Utredningen av hemmets lämplighet ska enligt Socialstyrelsens föreskrifter omfatta uppgifter om följande:

- familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor,
- boende och närmiljö,
- varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga samt
- varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget.

Enligt stadens riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdom bör det ställas krav på familjehemsföräldrar att de ska ha en ordnad tillvaro vad avser ekonomi och livsföring i övrigt. Vidare ingår det i riktlinjerna att i utredningen av det tilltänkta familjehemmet göra registerkontroll hos både kronofogdemyndigheten och försäkringskassan. Om familjen bedöms lämplig träffas därefter ett avtal mellan stadsdelsförvaltningen och familjehemmet. Jourhem ska i likhet med familjehem vara utredda av en socialnämnd. Avtal träffas mellan placerande stadsdelsförvaltning och jourhemsverksamheten som förmedlat familjen eller det enskilda jourhemmet som stadsdelsförvaltning själv har rekryterat.

Uppföljning över tid

Stadsdelsnämnderna är skyldiga att genomföra systematisk och kontinuerlig uppföljning av varje enskilt barn eller ung person som är placerad utanför det egna hemmet. Detta innebär enligt 6 kap. 7 b § SoL och 13 a § LVU följande:

- regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas
- enskilda samtal med barnet eller den unge

- samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem
- samtal med vårdnadshavarna

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende, bör barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Enligt stadens riktlinjer för familjehemsvård är detta ett skrävkrav. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende kan behöva tätare kontakt. Ett samtal med ett barn eller en ung person bör föras under sådana former att det underlättar för honom eller henne att beskriva sin situation.

Familjehemsföräldrars ålder

Det finns ingen uttalad nedre åldersgräns för tilltänkta familjehemsföräldrar. I Socialstyrelsens föreskrifter anges att följande personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga, bör särskilt beaktas om den tilltänkta familjehemsföräldern. Att hen:

- är mogen och känslomässigt tillgänglig,
- har den hälsa, psykiska stabilitet och uthållighet som krävs för uppdraget,
- har kunskap, erfarenhet och förmåga att ge den omsorg och vägledning som ett barn eller en ung person behöver och
- har god samarbetsförmåga och är beredd att söka och ta emot stöd och hjälp.¹

Stadens riktlinjer anger inte heller någon exakt åldersgräns utan utgår från att om den tilltänkte familjehemsföräldern bedöms uppfylla ovanstående punkter, har hen den grad av vuxenhet och mognad som behövs för att klara uppdraget. Vid val av familjehem ska alltid det enskilda barnets bästa vara avgörande. Vården ska så långt som möjligt utformas i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren eller annan juridisk ställföreträdare som god man.

Placering av barn utan avtal

Inför en placering av ett barn i ett jourhem eller familjehem är det viktigt att frågor om socialnämndens respektive hemmets åtaganden är noggrant belysta och diskuterade för att undvika oklarheter och missförstånd. När det gäller familjehem finns sedan den 1 januari 2013 en lagstadgad skyldighet att ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita. Det innebär en skyldighet för nämnden att även ingå avtal med konsulentstödda familjehem, som förmedlas genom enskilt bedrivna verksamheter.² Stockholms stad har inga centrala register för hur många barn som har placerats i ett jourhem eller ett familjehem utan att ett sådant avtal har tecknats.

Avtalsbrott

Stadsdelsnämnderna har ansvaret för de barn som genom deras beslut är placerade i familjehem och jourhem, liksom för kontakten med familjehemmen och jourhemmen samt med de ramavtalsupphandlade verksamheterna. I de fall där hemmen inte uppfyller det som har avtalats, har stadsdelsförvaltningarna till uppgift att påtala detta och försöka få till stånd en rättelse.

Socialförvaltningen informerar regelbundet om ramavtalsuppföljning på stadens chefsnätverk för chefer inom den sociala barn- och ungdomsvården. Socialförvaltningen har också tillsammans med förvaltningens upphandlingsenhet genomfört utbildnings- och informationsinsatser för chefer vid stadsdelsförvaltningarnas barn- och ungdomsenheter.

Olämpliga familjehem och jourhem

Vid placering av ett barn i familjehem eller jourhem är den placerande socialnämnden skyldig att enligt 6 kap SoL samråda med den kommun där hemmet är beläget. Nämnden ska också begära in referenser från minst två personer på varje familjehemsförälder samt från andra kommuner som har eller har haft barn placerade i familjehemmet under de senaste fem åren.³ Nämnden har dessutom skyldighet att begära in uppgifter från polisens misstanke- och belastningsregister om de tilltänkta familjehemsföräldrarna. Slutligen kan socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i hemmet ta emot andras barn.

Säkerställande av trygg och säker vård

Det finns flera system för kontroll av att socialtjänsten och andra involverade myndigheter fullföljer sitt ansvar. För att säkerställa att

² Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter, Socialstyrelsen 2013

³ 4 kap SOSFS 2012:11

gällande regelverk och bestämmelser följs, genomförs granskningar och kontroller både av externa myndigheter och internt inom staden. Inom staden genomför stadsrevisionen årliga granskningar av olika verksamhetsområden. Socialnämnden har sedan flera år särskilda socialtjänstinspektörer som årligen gör granskningar inom Individ- och familjeomsorgens ansvarsområde. Socialnämnden gör också uppföljningar av de utförare som ramavtal har slutits med kring krav och avtal följs.

Enligt lex Sarahs bestämmelser ska anställda genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten. Den som driver verksamheten ska då utan dröjsmål utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet. Om det visar sig att missförhållandet är allvarligt ska den som bedriver verksamheten snarast anmäla det till IVO.

Förvaltningen bedömer att situationen under hösten 2015 och våren 2016 var extrem då det anlände många ensamkommande barn till Stockholm och Sverige. Det arbete som stadsdelsnämnderna utförde under den tiden var extraordinärt. De brister som skrivelsen lyfter fram bedömer förvaltningen troligt till stor del kan kopplas till det omfattande mottagande av ensamkommande barn som då ägde rum. I normalfallet bedömer förvaltningen att det för Stockholms stad finns externa och interna strukturer och arbetssätt som möjliggör en säkerställning av att bestämmelser och rutiner följs och som skapar förutsättningar för kontinuerligt kvalitativt förbättringsarbete.

Bilagor

1. Skrivelse från Andrea Ström m fl (M)